

İnönü Şehitleri ve ihtifali

1921 - 15 Haziran 1958

ATATÜRK'ÜN MUZAFFER GARP CEPHESİ KUMANDANI İSMET PAŞAYA ÇEKTIĞİ TARIHI TELGRAF:

“ Milletimizin istiklal ve hayatı, dahiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören kumanda ve silah arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük emniyetle istinat ediyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil milletin makus talihini de yendiniz. İstila altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan bugün müntehalarına kadar zaferinizi tes' id ediyor, düşmanın istila hırsı azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak hurdahaş oldu.. Bütün milleti hakkınızda ebedi minnet ve şükrana sevkeden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir meydanı şeref seyrettirdiği kadar milletimiz için şaşaaı itila ile dolu bir ufk-u istikbale de nazır ve hakim olduğunu söylemek isterim.”

İstiklal Harbimiz, Milli Mücadelemiz büyük Türk milletinin ve hatta bütün Şarkın hayatında geniş ve derin bir tahavvülün başlangıcıdır. Bu harbe ait hamaset ve kahramanlık günlerini anmak, milli hafızada kökleştirmek ve ebedileştirmek onu yaşayan nesli için de, müstakbel Türk nesilleri için de hem büyük bir vazife hem de meydana getireceği ilhamlar tahasüsler itibariyle bir kuvvet ve kudret kaynağı, aynı zamanda, engin ve cavidani bir hazdır. Bu düşünüş zevkiledir ki “İnönü şehitleri hatırasını anma komitesi” her sene bir ihtifal tertiplemekte, kahramanların aziz hatırasını anmak istemektedir. Bozöyükteki bu komite başkanı, bu sene, “Gençlikten evvel onları yetiştiren ve bu sahada muhakkak ki daha yetkili bulunduğu muhterem ilim otoritelerinin de konuşmalarını arzu” ettiklerini bildirerek diğer üniversiteler arasında İstanbul üniversitesini de davet etmiş ve üniversitemiz ise bir temsilci ile buna katılmayı uygun görmüş, bu gazi diyarın gazi evlatları, ile birlikte, şehitlerin aziz hatırasını anmış ve bu civar halkın bu konudaki gururunu ve hissiyatını duymak ve paylaşmakla bahtiyar olmuştur (1)

Anadolunun bu ezeli gaza ve cihat ülkesinin binbir muarrekesinden şehamet ve celadet sahelerinden birisi de İnönü - Bozöyük sahası olmuştur. Asırlarca evvel büyük ve fatih bir milletin evlatları olarak bu sahaya yerleşen cihangir bir devlet kurarak mümtaz ve üstün hasletleri ile, teşkilatçılığı ve diğer medeni kabiliyetleri ile müstakal ve devamlı cemiyetler, medeniyetler vücude getiren Türk milleti, günün birinde, en teni ve caniyane bir muameleye maruz kalmış, yüzlerce yıl kendisi ile birlikte ve idaresi altında yaşadığı bir milletin tecavüzüne uğramıştı, uğratılmıştı. Bir vakitler Batı medeniyetine beşik olmuş, insanlık tarihine büyük hizmetler yapmış bir ülkenin yirminci asırdaki sakinleri ütöpik hayaller peşinde, megalö idealer arkasında en hunhar bir düşman sıfatıyla Türk vatanının harimi ismetine sokulabilmişlerdi, Onlar hiç düşünmemişlerdi ve unutuyorlardı ki, Ertuğrul Gazinin, onun gazi arkadaşları Konur Alp, Akçakoca Saltuk Alp ve diğer binlerce Türkmen bahadırlarının at oynattıkları kılıç salladıkları topraklar mütevves düşman ayakları altında çiğnenemez ve çiğnetilemez.. Bu kahramanların mukaddes ruhaniyeti, muazzez istirahatgahları bu gaza diyarının ebedi bekçileridir. Onların ahfadı

ne kadar aciz ve zebun bir halde bulunsalar bile, ne derece fena bir sevk ve idare altında muzdarip yaşasalar dahi, yeni yeni hamaset destanları yaratmaya muktedirlerdir. İşte tarihin binbir tecelliyatıyla sabit bu hakikatlarından gafil bulunan o zamanki Türk düşmanları birinci defa başlarını İnönü kayasına çarptılar ve bu topraklarda ilk acı realite ile karşılaştılar.

1920 senesinin son baharında, Türk İstiklal ve hürriyeti uğrunda yapılan mücadele Doğuda muzaffer olmuş ve Doğu bölgelerimizde huzur ve sükun sağlanmıştı. Fakat Batıda Yunan taarruzu ile birlikte iç düşmanlar da harekete geçmiş ve 1921 senesinin ilk günlerinde oldukça mühim bir buhran atlatılmıştı Bizzat düşmanla kanlı savaşların cereyan ettiği sahada bozguncuların meydana çıkmasına rağmen Garp cephesi kurulmuş, bu cephe kuvvet ve metanetle dimdik ayakta tutulmuştu. Hariçte ise, o zamanki Türk düşmanlarının başında İngiliz siyaseti görülmekte idi Bazı İngiliz devlet adamları, kısa bir müddet evvel, muktedir bir kumandan ve azimkar bir hükümdar diye tanıdıkları Kral Kostantin., Türklerle harbi Venizelostan daha büyük bir gayretle devam ettirmeyi taahhüt etmek şartıyla ikinci defa Yunan tahtına çıkarmışlardı Bu suretle İngiliz nüfuzu, vasıtaları ve siyaseti Yakın Doğuda yeni bir faciaya sebep ve alet oluyordu Gerçekten, Yunan Kralı, tahta çıktığının ikinci haftasında kara kış ortasında, efendilerine verdiği sözü tutmak ve kendisine olan itimadı haklı göstermek için, Yunan ordusunu Bursa - Eskişehir istikametinde harekete geçirmiş ve iki tümen ile bir baskın yapmıştı ki, başlangıçta bu teşebbüsü muvaffak olur gibi göründü, fakat sonunda kendisi için ilk mağlûbiyet olan ve İstiklal savaşında Birinci İnönü zaferi adını taşıyan muharebeyi yaparak Bursa istikametinde çekilmeye mecbur kaldı.

Birinci İnönü savaşları esnasında Garp ordumuz, henüz teşekkül halinde bulunması dolayısıyla, subayı ve talim ve terbiyesi noksan, teçhizat, mühimmat ve nakliye kolları mevcut olmayan, baştan başa ihtiyaç içinde yüzen bir birlik halinde idi. Son akşam mühimmatsızlık içinde kıvranan Garp cephesi kumandanı mütemediyen Başkumandanlığı müracaat ediyor fakat cepheye gönderilecek cephaneye bulunmadığı için derin bir ıstırap duyuluyordu Erkanı Harbiye Umumiye Reisi ötede beride bulabildiği bir kaç sandık piyade cephanesini trenle tahrik ettiği sırada, cephedeki kahramanların maneviyatını yükseltmek ve mukavemet kudretlerini artırmak için “Size bir tren dolusu cephaneye gönderdim, gelinceye kadar mukavemet imkanlarını temin ediniz” diyordu. O gün hodgam ve mağrur Batı aleminin istihza ile, Türk milletinin ise mukaddes bir heyecanla baktığı ve her şeyini onların kudret ve azimlerine bıraktığı Birinci İnönü kahramanları milli mücadele tarihimizde yer alan eşsiz bahtiyarlar oldu. Metris tepenin heybetli gölgesi altındaki ıssız eteklerde tam bir tevazu ve isimsizlik içinde yatan bu aziz şehitler, bugün Türk milletinin o günlerin sonsuz endişe elem. ve ıstıraplarını hatırlayarak, ebedi minnet ve ihtiram ile yadettiği kahramanlardır 10 Ocak 1921 günü İnönü sırtlarında Türk milletinin kaderi taayün etmiş, düşman orduları ile birlikte milletin makus talihi de yenilmişti Gerçekten, bir çok korkunç ihtimal ve tehlikeleri Birinci İnönü zaferi doğmadan öldürmüş ve milli mücadelenin inkişafına zemin hazırlamak üzere mukadderatımızın sağlam temelini atmıştır.

Bu netice dahilinde milli hükümetin durumunu halkın maneviyatını daha da kuvvetlendirdi dışta ise yavaş yavaş davamızın haklı olduğuna isteyerek veya istemiyerek inanmak zorunda kalan Avrupa umumi efkârını biraz daha müsait davranmak mecburiyetinde

biraktı ve Sevr muahedesinde bir tadilat temayülüne vardırıdı. Onların Misakı Milliye kabul etmeleri için bu, henüz kafi değildi. Fakat görmüşlerdi ki, artık Anadoluda bedava bir zafer elde edilemez ve askeri tenezzühler yapılamazdı. Mahmileri Yunanistanı en az bir zararla bu işin içinden sıyırmak için harekete geçtiler ve 25 Ocak 1921 de Paristeki müttetikler konferansı içersinde Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti mümessillerinin de bulunacağı bir konferansın Londrada toplanarak yeni kararlar almasını düşündü ki bu o zamana kadar asi ve şaki nazariyle bakılan bir teşekkülün meşruiyetini tanımak demek oluyordu ve bu netice Birinci İnönü muzafferiyeti sayesinde elde edilmişti.

23 Şubattan 12 Marta kadar süren Birinci Londra konferansı müzakereleri Türk milletine ve davasına yeni bir şey kazandırmamıştı. Gizli konuşmalarda ise İngiliz Başvekili Lord Corc, Yunanlıların harbi sonuna kadar devam ettirmek azminde olduklarını Fransız ve İtalyanlara anlatmak için büyük gayretler sarfetmiş o zamanki Yunan Başvekili Kalogeropulosu çok cesur konuşmaya teşvik eylemişti. Bu Yunan devlet adamına göre, o zamanlar Anadoluya hakim olmak için yabancı bir devletin 27 tümen askere ihtiyacı olmasına mukabil, Yunanlılar bu işi bunun yarısı kadar bir kuvvetle temin edebileceklerdi ve böyle bir palavrayı cüretkar bir eda ile müdafaa etmişlerdi. Konferans kısmen de bunun neticesi olarak, Sevr muahedesinde sadece ehemmiyetsiz tadiller düşündü ve her iki tarafa 12 Martta bir takım teklifler yaptı.

Misaki milli ile uzaktan ve yakından alakası olmayan ve Sevri esas addederek bu muahedede bazı düzeltmeler yapmayı istihdaf eden bu tekliflerin milli hükümetçe dikkat nazarına alınması ihtimali yoktu. Fakat, diğer taraftan, Yunan Başvekili de, Sevr muahedesinin hafif surette de olsa Yunanistan aleyhine tadiline mani olmak için üç ayda cepheyi Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ordusundan temizliyeceğini (I) söylemiş ve büyük devletlerin şartları belki bizce kabul edilir korkusu ile, daha Türk murahhasları yolda iken, bu tekliflerin red veya kabul edildiği tamamen anlaşılmadan, ordusunu 23 Martta umumi taaruza geçirmişti ki İkinci İnönü muharebesi ve zaferi bu suretle vukubuldu.

28 Mart sabahı düşmanın İnönü mevzilerine karşı bütün cepheye taaruza geçtiği görülmüş, müteakip günlerde Tarassut Tepe, Üç Şehitler tepesi gibi ehemmiyetli mevkiiler mütemadiyen el değiştirmişti. Cephemize tazyikin bilhassa insan ve malzeme üstünlüğü dolayısıyla çok arttığı bir sırada Garp cephesi Kumandanı İsmet Paşanın karargahını İnönünden Çukurhisara naklettiği de görüldü. Fakat alınan tedbirler Yunanlıların inkişaf etmek üzere bulunan hareketlerini hemen durdurdu.

En büyük kumandanından erine kadar bütün Türk ordusu bir defa daha şahlanmıştı. Vatanın hayat ve memat dakikası telakki ettikleri bugünlerde yüksek bir azim ve iman ile hayatlarını istihkar edercesine döğüşüyorlardı. 31 Martta düşman son bir gayretle yine taaruz ettiyse de her tarafta kırıldı ve karşı taaruzlarla düşmana üstün bir duruma geçilmesi mümkün oldu. Yedi sekiz gün devam eden savaşlarda Türk celadet ve kahramanlığı önünde muazzam zayıata uğrayan düşman artık manevra kudretinden tamamen mahrum kaldığı bir sırada, cephe hattımıza yetişen yeni kuvvetlerimizin düşman gerilerine müessir olmaya başlaması üzerine mezbuhane bir gayretle münhezimen ricate mecbur olmuşlardı. Bazı kesimlerde savaş adeta bir boğuşma şeklinde cereyan etti ve tarih aynı günü İkinci İnönü zaferini kaydeyledi.

